

Utrpení Františka Vrány

JAN RYSKA

„Jsi stín živočišného a přitom abstraktního ženství,“ řekl František Vrána večer své manželce a schoulil se zimomřivě na židli.

„Co to sypeš za nesmysly?“ zvedla hlavu Vránová.

František vraštil tvář a svíral úzké rty. Slova ženy nevnímal, ale její hlas mu drásl nervy.

Libuše Vránová, mladá pohledná žena, urostlá a štíhlá jako stvol, se zasmušila. S povzdechem se zahleděla do své ruční práce. František zíral do jakéhosi žurnálu a také zhluboka vzdychal. Chvillemi se díval do prázdná nepřítomným skelným pohledem.

Libuše však byla žena od přírody vlídná. Než se odebrala na lože, oslovila manžela: „Viď, Františku, ty zkoušíš moji trpělivost, a tak si vymýšlíš.“

Vrána vzhledl a lhostejně sjel očima po manželčině županu.

„Nevěřím tvé postavě!“ vyrazil zlým hlasem.

Vránové se vydral z hrdla výkřik. Že si však nebyla ničeho vědoma, odpověděla se shovívavou laskavostí: „Františku, ty jsi mi blázníček.“ Popošla k židli, aby manžela

potřepala po hlavě, ten však vyskočil jako uštknutý.

„Předstíráš. Nevěřím tvé postavě. Jsi stín abstraktního a přitom animálního ženství.“

Libuška se dopálila a šla spát. Dlouho sebou zmítala na lůžku a lámala si hlavu, co se s tím jejím stalo. „Úplně zvrtačil, blázen jeden. Já se na nikoho ani nepodívám a on mi tu laje jako Othello.“

Byla to žena od přírody zdravá, takže přece jen usnula.

Ráno nastal u Vránů bílý týden. František pil čaj. Potom vrazil do aktovky noviny, igelitový pytlík se svačinou a mlčky odešel. Kdykoli šlo o vážné věci, objevila se u Vránů přítelkyně Jitka.

„Jdeš jako na zavalanou,“ přivítala Libuška Jitku. „Představ si toho mého Frantu!“ Vyhlédla po pravdě včerejší příhodu a svěčila se, že od večera se jí usídlil v prsou muživý neklid.

„To je jasné, Libuško! Má jinou!“ usoudila přítelkyně.

Vránová se vyděla, jako by spatřila v zrcadle strašidlo. A Jitka si dala celou událost vypravovat znovu.

„Ano, má milá, nic si nenalhávej! Teď

mu najednou „předstíráš“. Teď „nevěřím tvé postavě“. Jsi pro něho „stín“. Co ještě chceš?“

„Ale pochop má muka: stín abstraktního a přitom animálního ženství,“ vyrazila ze sebe Libuška, stěžej zadržujíc slzy.

„Tím se nedej mást! To jen tak žvaní a plete od toho cizí slova. Hlavní je ten „stín“, protože v hlavě má zaseknutou – tu druhou!“

Paní Vránová se zhroutila na gauč. Zaplavilo ji bezbřehé zoufalství, přelilo se přes ní jako potopa. Jitka vzala přítelkyni za ruce. Nakonec si padly do náručí a vzájemně se skrápěly přívalem slz.

Sotva za Františkem Vránou zapadly čalouněné dveře přednostenské kanceláře, ozval se na stole telefon.

„Ano. Už jdu. Plány přinesu,“ řekl František a odemkl zásuvku psacího stolu. Z příruční pokladny vyňal klíč, otevřel jím pancéřovou skříň a vytáhl svitek papíru. Vše vykonával rychle, navyklými pohyby.

„Hotovo?“ přivítal ho ředitel.

„Hotovo,“ odpověděl tiše, ale jaksi ztěžka Vrána.

„Ale Františku, vždyť je to první plán,“

usmál se ředitel, když rozvinul papír.

„Přehmátl ses.“

„První i druhý plán běží současně,“ řekl František.

„Dobře, ale ty mi neseš první a já chci druhý.“

„První i druhý plán běží současně,“ opakoval hlavní plánovač zvýšeným, příškrčeným hlasem. Ředitel pojal podezření.

„Františku, odkdy hned po ránu vtipkuješ? Přines to druhé lejtstro, nebo vyskočím z kůže. A chybí ti tu legenda,“

štráchl rukou po papíře.

„Chybí podtext,“ vzdychl nepřítomně František.

„Třeba podtext, ale říkávali jsme legenda. A plav pro druhý plán!“

František popošel k oknu, upřel zrak do prázdného továrního dvora a začal melancholicky odříkávat: „V druhém plánu se odvíjí něco, co bych nazval změtí konformních sekvencí.“

„Franto, hrome, vždyť tys na mol!“ bouchl ředitel do stolu.

František zavrčel a ředitel mu pomohl do křesla.

„Jitřící druhý plán, světélkující melancholickou vizí – zdá se nám cizí,“ zmítal sebou v křesle František a jeho obličej prostoupila vosková bledost.

„Ten Vrána je schizofrenik a má to z nějaké ženské,“ řekl sekundář asistentovi, poklepává na chorobopis. „Tady to máš: „Nevěřím tvé postavě. Jsi stín abstraktního a přitom animálního ženství.“

„Je to plánovač z velkého závodu, kolego,“ usmál se shovívavě asistent. „Podstatné je tuhle: „První a druhý plán běží současně. V druhém plánu se odvíjí něco,

OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA VE SVĚTOVÉ VÁLCE

45

Ilustruje Jos. Lada

1. „Poslechněte, mistře,“ povídá pan Ťuháček, „dejte mně to vyhrát.“ Já jsem se urazil; povídám: „Pane, jak si to představujete? Já jsem mistr Evropy a dát se porazit od vás? Já už zápasil se Šmejkallem, Frištenským a s tím černochem Zípsem a všem jsem to vysvětlil jak se patří. Myslíte, pane, že ta sláva mě nic nestála, abych si ji vod vás dal tak beze všeho vzít?“ A von sepal ruce: „Mistře, koukejte; vy vodtůd vodjedete a do novin to nepřijde; ale já jsem zdejší a lidi by se mi smáli do smrti. Dejte se, prosím vás, vode mně porazit, dám vám padesátku.“

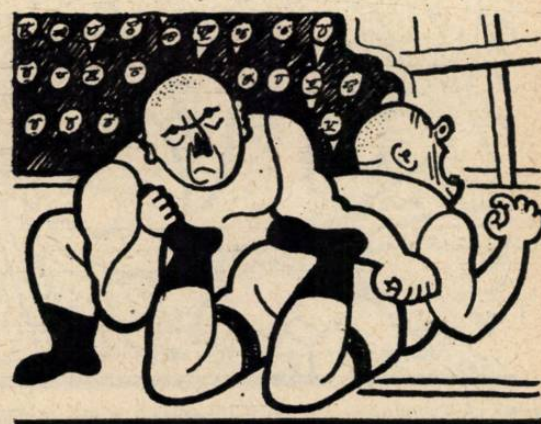
4. Švejk odešel a za chvíli se ozývalo z jiné díry: „Kluci, zejtra začne ofensiva a naše dvanáctá kumpacka to pude nahnout Rusům první.“ Když se Švejk vrátil k Balounovi, zastihl ho, jak vybíral z brotsaku různé balíčky a vysvětloval: „Nejdřív dej kousek špeku, kousek česneku a pár zrněk pepře; potom lžici mouky, pár suchejch švestek a naley na to trochu vody. Pak přidej cibuli a můžeš tam dát i kousek cukru, ale nezapomeň to vosolit. A když dáš do toho ještě Gráfovou kostku a kus chleba, máš tak dobrý jídlo, jaký nedostaneš ani v žádném hotelu.“

2. A táh mě hned na papričku, a tak já k tý porážce svolil, ale vymínil jsem si, že to bude až po čtvrt hodině. Kamarádi, jakživ jsem nezkusil, co ten večír; cirkus byl nabíjet a ten pan Ťuháček se mnou zacházel jako vopravdickej tuhík s chroustem. Von se mnou šloh do písku a klek mi na prsa; pak si mi stoup jednou nohou na břicho a začal se obecenstvu klanět. To vám byl takovej řev, že lidi vybíhali ve spodním prádle na ulici. Potom mě musela ředitelka tejden mazat! Tak vono, kluci,“ zakončil Švejk vypravování Pepíka Skuhry, „taky by se těm císařům panům nemohlo věřit.“

5. Chutnost Balounových pokrmů byla lehce vysvětlitelná, neboť zásobování vázlo. Rusové bděli ve dne v noci. Sotva zahrčel trén u vesnice, praskly u silnice granáty; kuchyň, příjíždějící až k ránu, zůstávala stát půl hodiny od zákopů a vojáci tloukli se k ní v noci s esšálky. Jeden muž nesl tři ty misky pro devět mužů. A vojáci začali pilně přidělvat dírky na řemenech. Kávové konzervy nestály za nic, protože v továrnách míchali do nich místo kávy otruby a špeku byly koušičky jak připravené k špičování zajíce. Ale Baloun dovedl vařit i z toho mála.

3. „To když byly jednou v Praze zápasy, tak tam nákej silák Urbach, kluk německá, utrh našemu Mejškalovi ucho a rozbil mu nos, což značně panu Mejškalovi zvětšilo sympatie. Von si rozmazal krev po celým vobličejí a měl vo tom řeč, aby si publikum představilo, co zkusí. Pak to ale Urbachovi nandal ve volný stylu tak krásně palcovým hmatem, že ten Němec řval jako bejk. A v noci byli vobe vožralí u Gráfa a drželi se kolem krku. Voní prej mají zápasníci takovej zvyk, chovat se k sobě rytířsky. To vám ale povím až jindy, teď už musím jít, snad už se bude fasovat.“

6. Jednou večer si Rusové vzpomněli, že budou ostřelovat vesnici, a začali pražit z těžkých, udržujících oheň celou noc. Kuchyň nepřijela a trén byl vrácen. Dva dny nebyl žádný fasunk a v zákopech začal hlad. Nadporučík Lukáš svolil k snědení „železných porcí“, ale ty byly už dávno pryč. Baloun běhal zoufale a hledal, kde by našel něco na zub, ale nikde nic. Ztratil hlavu a začal mluvit o tom, že se blíží konec světa a nastává den posledního soudu. Seděl v koutě krytu a modlil se z malé knížky, kterou mu žena poslala, aby měl také stravu duševní.